

**ТАЪЛИМ КЛАСТЕРИ МУХИТИДА БЎЛАЖАК ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ
ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ КРЕАТИВ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ЖАРАЁНЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА ЎТКАЗИЛАДИГАН
ТАЖРИБА-СИНОВ ИШЛАРИ МАЗМУНИ ВА АҲАМИЯТИ**

Тадқиқотчи Арзиев Ш.

Мутахассис олимларнинг фикрларига асосланган ҳолда “Креативлик” атамаси ғайриоддий – ўзига хос, сифат-фойдалиқни ўзида мужассам этган уюшган тушунчадир.

Жисмоний тарбия таълим йўналиши талабаларининг жисмоний тарбия дарсларида креативлигини ошириш жараёнида таълим воситаларидан самарали фойдаланишга эришиш муҳим роль ўйнайди

Таълим воситалари: матнли воситалар: ўқув дастурлари, дарслик, тарқатма материаллар, маъруза матнлари, методик қўлланмалар, даврий матбуот материаллари, бадий, оммабоп адабиётлар; аудиовизуал воситалар: компьютер, Smartboard, E-minbar, проектор, веб камера, микрофон.

Тасвири воситалар: фотосуратлар, альбомлар, жадваллар, портретлар, хариталар, тасвирий санъат асарлари, ахборот воситалари; асосий воситалар: махсус жиҳозланган хоналар, тил муҳити; ёрдамчи воситалар: доскалар (оқ доска, магнит доска), «Pinbord» доскаси, флипчартлар.

Уқоридаги фикрларни аниқ мисолларда кўрсатиш мақсадида «Жисмоний тарбия» фанининг амалий машғулоти бўйича яратилган ўқув услубий қўлланма ва электрон ўқув қўлланма асосида ўрганиш методикаси ёритилади.

Бу машғулоти бўйича анъанавий методикада ўқитувчилар ўқув материални баён этувчи кўргазмали қуроллар ва плакатлар ёрдамида тушунтиради. Биз ишлаб чиққан услубий қўлланма асосида дарс ўтиш методикасида, амалий машғулотларни компьютер технологиялари ёрдамида намойиш этиш, инглиз тилидаги жисмоний тарбия фанига оид тил сатҳларига оид мавзуларини виртуал реаллик асосида On-line курс мультимедияли воситалардан фойдаланган ҳолда машғулоти олиб бориш имкониятини ҳам беради. Бу эса ўқитувчиларга қисқа вақтда кенг қамровли тингловчилар аудиториясини жалб қилиш имкониятини беради.

Бундан маълумки, мазкур жараён самарадорлигини ошириша бир қатор жисмоний тарбия фанига оид мавзулар тилининг аспектлари кетма-кетлигини (Phonetic- Lexicology - Grammar) ўрганиш лозим. Бу методикада ушбу жараён компьютер технологиялари ёрдамида кўрсатилиб, тушунтирилиб борилади ва шу тарзда ўқитишни кўргазмалилик принципига таянган ҳолда талабаларда онгли равишда амалий жиҳатдан материалларини ўзлаштириши таъминланади. Натижада талабаларда ушбу машғулоти мазмунини тушунишга ва бу тушунча кўникмага айлана боришига замин яратилади. Талабаларнинг ушбу машғулоти бўйича компьютерда мустақил шуғулланиши улардаги кўникмаларини малака даражасига етказишга имкон беради.

Шунингдек, «Жисмоний тарбия» фанининг амалий машғулотларини LMS таълимни бошқариш тизими орқали жисмоний тарбия фанига оид онлайн курсларни бошқариш

ёрдамида таълим бериш шакли мазмунини осон ўзлаштиришга ва амалий машғулотларда талабаларни мустақил ишлаш кўникмасини шакллантириш имкониятини беради.

Тажриба синов ишларини ташкил қилишда қўйилган мақсаддан келиб чиққан ҳолда талабаларнинг билим даражасини уларнинг келажақдаги фаолиятни эътиборга олган ҳолда аниқлаш вазифаси қўйилган эди.¹

Тажриба синов ишини мақсади электрон ўқув қўлланмани педагогик технологияни таълим жараёни амалиётга жорий этиш йўлларини аниқлаш ва уларнинг самарадорлигини баҳолаш.

Тажриба ва назорат гуруҳларида таълим жараёнининг фарқи шундан иборатки, назорат гуруҳида талабалар билан машғулотлар анъанавий методлар ёрдамида олиб борилди, тажриба гуруҳида эса тадқиқотчи томонидан таклиф қилинган компьютер учун тайёрланган мулоқотли дастурлар воситасида таълим берилди. Унинг мазмуни бугунги кунда тобора оммалашиб бораётган ва таълим жараёнида муваффақиятли қўлланилиб келинаётган электрон ўқув қўлланманинг таълим жараёни амалиётга жорий этиш йўлларини аниқлаш ҳамда таълим амалиётида илғор педагогик технологиялардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш муҳим педагогик зарурият эканлигини талабалар онгига сингдиришдан иборат.

Талабаларнинг билим ҳамда касбий фаолиятга бўлган мойилликлари даражаси амалий муаммоларни мустақил ҳолда ижодий ечимини топишларида, ўрганилаётган манба (мавзу, фан, жараён, ҳодиса) нинг аҳамиятини илмий англаб, мақбул равишда талабалар интеллектуал мулкига айлантириши орқали аниқланади.

«Жисмоний тарбия» фанида талабаларда жисмоний тарбия фанига оид креатив компетентликни шаклланишида виртуал технологиялардан самарали фойдаланиш ижобий натижаларга эришишни кафолатлаш билан бирга талабаларда қуйидаги малакаларни шакллантиради:

– мазкур технология анъанавий ўқитиш технологиясидан кескин фарқ қилиб, унинг ёрдамида ўрганилаётган мавзу бўйича кўпроқ, чуқур, батафсил маълумотга эга бўлиши мумкин; зеро, мазкур технология тез, аниқ, қизиқарли ва яқуний натижага (босқичга) оптимал эришини кафолатлайди;

– ишлаб чиқилган компьютер анимацион дастури универсал дидактик восита бўлиб, ундан фойдаланган ҳолда ўқитишни бошқариш алгоритмининг амалга ошириш мумкинлигини таъминлайди.

Ўқув фани экспертизасидаги иккинчи босқич – тегишли бўлимлар таркибига кирувчи қийматларнинг нисбий аҳамиятини аниқлашдан ташкил топади. Ҳар бир бўлимни ички қисмидаги аҳамиятининг умумий нисбий қиймати 100% деб ҳисобланади.

Кейинчалик, ушбу кўринишдаги рейтинг баҳолашнинг кетма-кетлиги тегишли мавзуларга мос келувчи таркибга киритиладиган масалаларга нисбатан амалга оширилади.

“Жисмоний тарбия” фан соҳасининг эксперт натижалари. Қуйида “Фан соҳасининг экспертизаси” компьютер дастури ёрдамида амалга оширилган эксперт баҳолаш натижаларини келтираемиз.

¹ Маркова, А.К. Формирование мотивации учения / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. - М. : [б.и.], 1990. – 270 с.

Аудитория машғулотлари Давлат таълим стандарти таркибига киритилган намунавий ўқув дастурларнинг 50%дан кам бўлмаган қисмини ўз ичига қамраб олиши талаб қилинади, шу билан бирга, материалларнинг тахминан ярми бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларининг мустақил ишлари сифатида қайд қилиниши мумкин. “Жисмоний тарбия” фан соҳасининг ишчи дастурлари учун материалларни танлаб олиниши ҳолатида, намунавий ўқув дастурлари таркибий қисми маърузалар ва амалий машғулотлар шаклида келтирилиши талаб қилинади.

Ушбу ўқув фанини эксперт баҳолашни амалга ошириш натижалари таркибий элементлар ўртасидаги ўзаро ички модулга оид бўлиб, предметлараро ўзаро алоқадорликларни квалитетрик тавсифлаш имконини беради. Шундай қилиб, биз, квалитетрик хоссага эга ва республика миқёсида Давлат таълим стандартлари талабларига мувофиқ бўлган таълимнинг яқка тартибдаги услубий тизими таркибига мувофиқлик асосида таъминлаш имконини берувчи, ўқув элементларининг таркибий аҳамият (салмоғи) қийматини эксперт орқали баҳолаш асосида ишчи ўқув дастурини бошланғич модул тавсифида тузиб чиқиш амалга оширилади. Шу билан бирга, ўқувчиларда мукамал билимларни шакллантиришнинг имконини берувчи, ўқитиш, таълим беришга оид жараёни самарадорлигини кафолатлаш учун педагогик объектларни лойиҳалаштиришда кластер услубидан фойдаланиш ва ҳар бир фан соҳаси дастурига оид, дидактик масалларга оид (муаммоли) кластерлар ишлаб чиқилиши талаб қилинади².

Шундай қилиб, кластернинг динамик характерга эга бўлиши, бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчисига ўзлаштирилаётган битта компетенциядан бошқасига ўтиш ҳолатининг қийинлиги билан тавсифланадиган турли хил таркибий элементлар қийматиға нисбатан яққол тасаввур ҳосил қилиш имконини беради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Salohiddinova, N. (2019). Zebo Mirzo's poetry and image. *International Journal on Integrated Education*, 2(6), 115-118.
2. Salokhiddinova, N. I. (2019). EXPRESSION OF A PASSION FOR POETRY BY ZEBO MIRZO. *Theoretical & Applied Science*, (12), 227-230.
3. Салохиддинова, Н. И. (2020). Вопросы поэтического образа в поэзии. ББК: 71.01 К 90, 203.
4. Akramova, L. Y., Mirzaeva, S. R. K., & Botirovna, D. (2020). The role of interactive teaching methods in the development of mental activity and the assimilation of students' knowledge at a university. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(09).
5. Махаметова, Д. Б. (2017). The formation of communicative competence during the learning process of the English language. *Молодой ученый*, (11), 326-328.
6. Dilnavoz, M. (2019). Peculiarities of teaching foreign languages with Moodle-based E-learning courses. *Academy*, (7 (46)), 62-64.
7. Mahametova, D. B. (2019). Specificities English Language Non-Academic Hours. *Eastern European Scientific Journal*, (1).
8. МАХАМЕТОВА, Д. В. (2018). PROJECT METHOD IN DEVELOPMENT OF STUDENT'S PRACTICAL SKILLS AT NON-ACADEMIC HOURS OF THE ENGLISH LANGUAGE. *Иностранные языки в Узбекистане*, (2), 165-170.

² Лернер И.Я. Проблемное обучение. – М.: Знание, 1974. – 189 с.